

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

GEOGRAFIE V1

MODEL 2008

PUNTE: 300

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 14 bladsye en 'n bylae van 6 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit TWEE afdelings, naamlik AFDELING A en AFDELING B.
2. Beantwoord slegs DRIE vrae wat soos volg gekies moet word:

EEN vraag uit AFDELING A
EEN vraag uit AFDELING B
'n DERDE vraag uit AFDELING A of AFDELING B (wat nog NIE beantwoord is nie).
3. Alle diagramme is in die bylae ingesluit.
4. Nommer al jou antwoorde in die MIDDEL van die reël.
5. Laat 'n reël oop tussen onderafdelings wat beantwoord word.
6. Begin ELKE vraag op 'n NUWE bladsy.
7. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
8. Moet NIE in die kantlyne van die ANTWOORDEBOEK skryf nie.
9. Omkring die nommers van die vrae wat jy beantwoord het op die voorblad van die ANTWOORDEBOEK.
10. Waar moontlik, illustreer jou antwoorde met benoemde diagramme.
11. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A: FISIESE GEOGRAFIE

Beantwoord ten minste EEN vraag uit hierdie afdeling.

VRAAG 1

- 1.1 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B om by 'n item in KOLOM A te pas. Skryf slegs die letter (A – L) langs die vraagnommer (1.1.1 – 1.1.10) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.11 M.

KOLOM A		KOLOM B	
1.1.1	Abstraksie	A	die koue front smelt met die warm front saam en die warm sektor word vanaf die grond opgehef
1.1.2	Onstabiliteit		
1.1.3	Geroofde stroom	B	'n helling word teen 'n konstante hoek geërodeer
1.1.4	Coriolis-effek		
1.1.5	Eskarpterugwyking	C	lug wat bedags teen 'n helling opbeweeg
1.1.6	Okklusie	D	die baie stadige afwaartse beweging van grond onder die invloed van swaartekrag
1.1.7	Grondkruiping		
1.1.8	Konvergensie	E	die laagste vlak waartoe 'n rivier sal erodeer
1.1.9	Erosiebasis	F	die verlenging van 'n rivierloop as die rivier na sy bron terugwaarts kerf
1.1.10	Anabatiese winde	G	die inwaartse, horisontale vloeï van lug na 'n middelpunt toe
		H	die neiging van lug wat oor die roterende aardoppervlak beweeg om gedeflekteer te word
		I	warm, droë winde wat teen die eskarp afvloeï
		J	'n rivier wat herlei word en water verloor
		K	'n waterskeiding word teruggekerf en deur hoogs eroderende riviere afgeplat
		L	lug wat warmer as die omgewing is, sal aanhou styg

(10 x 2)

(20)

- 1.2 Verwys na die uittreksel sowel as die satellietbeelde van tropiese sikloon Favio in FIGUUR 1.2 en beantwoord die vrae wat volg.
- 1.2.1 (a) Is tropiese sikloon Favio 'n voorbeeld van 'n laagdruk- of 'n hoogdrukstelsel? (1 x 2) (2)
- (b) Met verwysing na FIGUUR 1.2, gee EEN rede om jou antwoord op VRAAG 1.2.1(a) te ondersteun. (1 x 2) (2)
- 1.2.2 (a) Wat was die algemene bewegingsrigting van tropiese sikloon Favio? (1 x 2) (2)
- (b) Gee EEN rede om jou antwoord op VRAAG 1.2.2(a) te ondersteun. (1 x 2) (2)
- (c) Verduidelik waarom tropiese sikloon Favio in die rigting wat in VRAAG 1.2.2(a) genoem is, beweeg het. (2 x 2) (4)
- 1.2.3 (a) Wat word die kern van 'n tropiese sikloon, wat duidelik op die satellietbeelde sigbaar is, genoem? (1 x 2) (2)
- (b) Noem EEN weerstoestand wat tipies van die kern van 'n tropiese sikloon is. (1 x 2) (2)
- (c) Verduidelik waarom die weerstoestand genoem in VRAAG 1.2.3(b) in die kern van 'n tropiese sikloon voorkom. (2 x 2) (4)
- 1.2.4 (a) 'Favio is nou 'n aanlandige depressie ...'
Na watter stadium in die ontwikkeling van 'n tropiese sikloon word hier verwys? (1 x 2) (2)
- (b) Verduidelik ten volle waarom die stadium van ontwikkeling wat in VRAAG 1.2.4(a) genoem is, bereik is. (3 x 2) (6)
- 1.2.5 (a) Noem TWEE maniere waarop tropiese sikloon Favio die omgewing beskadig het toe dit oor Mosambiek beweeg het. (2 x 2) (4)
- (b) Verduidelik waarom die behoefte bestaan om goed toegeruste tropiesesikloonwaarskuwingsentrums in Mosambiek op te rig. (2 x 2) (4)

- 1.3 FIGUUR 1.3A toon die lengteprofiel van 'n stroom voordat verjonging plaasgevind het. FIGUUR 1.3B toon die lengteprofiel van dieselfde stroom nadat verjonging plaasgevind het.
- 1.3.1 (a) Die lengteprofiel wat in FIGUUR 1.3A aangetoon word, is dié van 'n gegradeerde stroom. Wat word met 'n *gegradeerde stroom* bedoel? (1 x 2) (2)
- (b) Met verwysing na FIGUUR 1.3A, gee EEN bewysstuk om die stelling te ondersteun dat die lengteprofiel van 'n gegradeerde stroom aangetoon word. (1 x 2) (2)
- (c) Verduidelik waarom 'n gegradeerde stroom 'n konkawe lengteprofiel ontwikkel. (2 x 2) (4)
- 1.3.2 (a) Wat word met die begrip *verjonging* bedoel? (1 x 2) (2)
- (b) Watter kenmerk in FIGUUR 1.3B dui aan dat verjonging plaasgevind het? (1 x 2) (2)
- (c) Gee TWEE redes waarom 'n stroom vanself kan verjong. (2 x 2) (4)
- (d) Is die knakpuntwaterval wat in FIGUUR 1.3B getoon word, 'n voorbeeld van 'n permanente of 'n tydelike erosiebasis? (1 x 2) (2)
- (e) Gee 'n rede vir jou antwoord op VRAAG 1.3.2(d). (1 x 2) (2)
- 1.4 FIGUUR 1.4A toon 'n landvorm wat tipies aan Suid-Afrika is. FIGUUR 1.4B toon die proses van massabeweging wat teen die hange van die geïllustreerde landvorm sal voorkom.
- 1.4.1 (a) Identifiseer die landvorm (kenmerk) wat in FIGUUR 1.4A geïllustreer word. (1 x 2) (2)
- (b) Verduidelik met verwysing na die onderliggende rotsstruktuur hoe die landvorm wat in VRAAG 1.4.1(a) geïdentifiseer is, ontwikkel het. (3 x 2) (6)
- 1.4.2 (a) Watter tipe massabeweging word in FIGUUR 1.4B geïllustreer? (1 x 2) (2)
- (b) Verskaf 'n bewys uit FIGUUR 1.4B dat massabeweging plaasvind. (1 x 2) (2)
- (c) Op watter helling, die duikhelling of die skarphelling, sal massabeweging meer waarskynlik plaasvind? (1 x 2) (2)

- (d) Verduidelik jou antwoord op VRAAG 1.4.2(c). (2 x 2) (4)
- (e) Waarom dink jy moet mense van die gevolge van massabeweging bewus gemaak word voordat hulle op hellings bou? (2 x 2) (4)
- (f) Noem EEN manier waarop hellings gestabiliseer (versterk) kan word om massabeweging te verminder. (1 x 2) (2)
- [100]**

VRAAG 2

- 2.1 Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Kies die antwoord en skryf slegs 'waar' of 'onwaar' langs die vraagnommer (2.1.1 – 2.1.10) in die ANTWOORDEBOEK neer.
- 2.1.1 Primêre sirkulasie verwys na sirkulasie op 'n globale skaal wat binne een halfrond plaasvind.
- 2.1.2 Drukgradiënt verwys na die verskil in lugdruk tussen twee punte.
- 2.1.3 Isoterme is lyne op 'n kaart wat plekke met dieselfde lugdruk verbind.
- 2.1.4 In die suidelike halfrond beweeg lug kloksgewys om 'n hoë lugdruk (antisikloon).
- 2.1.5 Die poolfront vorm waar warm subtropiese lug en koel subpolêre lug ontmoet.
- 2.1.6 'n Akwifer is 'n niedeurlaatbare rots en laat water nie toe om daardeur te beweeg nie.
- 2.1.7 'n Vloeihidrograaf meet hoeveel water verby 'n gegewe punt binne 'n gegewe tydperk beweeg.
- 2.1.8 'n Periodieke rivier is 'n rivier wat slegs in die reënseisoen vloei wanneer dit grondwater ontvang.
- 2.1.9 Rotse wat eenvormig weerstand bied en aan dieselfde tipe verwerking blootgestel word, sal teen verskillende tempo's verweer.
- 2.1.10 Kernrotse is geronde rotse wat blootgelê word nadat erosie plaasgevind het om 'n stapelrots te vorm. (10 x 2) (20)

- 2.2 Verwys na FIGUUR 2.2 wat die drieselrangskikking van sirkulasie in die atmosfeer voorstel.
- 2.2.1 (a) Waarom verwys meteoroloë na 'n drieselrangskikking van sirkulasie in die atmosfeer? (1 x 2) (2)
- (b) Identifiseer die DRIE sirkulasieselle wat onderskeidelik P, Q en R gemerk is. (3 x 2) (6)
- 2.2.2 (a) Waarvoor staan die afkorting *ITKS*? (1 x 2) (2)
- (b) Waar, by X, Y of Z, sal die *ITKS* aangetref word? (1 x 2) (2)
- (c) Gee enige TWEE weerstoestande wat 'n mens by die *ITKS* sal ervaar. (2 x 2) (4)
- (d) Verduidelik waarom die weerstoestande wat in VRAAG 2.2.2(c) genoem is, by die *ITKS* sal voorkom. (2 x 2) (4)
- 2.3 Verwys na FIGUUR 2.3A wat die weervoorspelling vir 15 Mei 2007 toon. FIGUUR 2.3B is 'n deursnit deur die oostelike helfte van die land wat die sonnige toestande by al die binnelandse weerstasies verduidelik.
- 2.3.1 Wat word met die begrip *inversie* bedoel wat in FIGUUR 2.3B getoon word? (1 x 2) (2)
- 2.3.2 Benoem die hoogdrukkel wat met die byskrif *dalende lug van kontinentale oorsprong* geassosieer word. (1 x 2) (2)
- 2.3.3 Waarom ontwikkel 'n *inversie* aan die onderkant van die hoogdrukkel wat in VRAAG 2.3.2 genoem is? (2 x 2) (4)
- 2.3.4 Met verwysing na FIGUUR 2.3B, verduidelik waarom sonnige toestande vir al die binnelandse weerstasies aangedui word. (3 x 2) (6)
- 2.3.5 Sal die *inversie* wat in FIGUUR 2.3B getoon is, hoër of laer as die huidige posisie tydens die somermaande wees? (1 x 2) (2)
- 2.3.6 Die vertikale posisionele verandering van die *inversie* van winter na somer is van groot belang vir boere op die Suid-Afrikaanse plato. Verduidelik hierdie stelling. (2 x 2) (4)

- 2.4 Verwys na die uittreksel sowel as die foto en diagram van riviere wat in die Hartbeespoortdam dreineer in FIGUUR 2.4.
- 2.4.1 (a) Identifiseer die dreineerpatroon van die Jukskeirivier soos wat dit in FIGUUR 2.4 sigbaar is. (1 x 2) (2)
- (b) Gee EEN rede vir jou antwoord op VRAAG 2.4.1(a). (1 x 2) (2)
- 2.4.2 (a) Oorstromings kom algemeen in Alexandra voor. Wat is 'n *oorstroming*? (1 x 2) (2)
- (b) Waarom bou mense steeds huise op die oewers van die Jukskeirivier as die gebied gereeld deur oorstromings bedreig word? (1 x 2) (2)
- (c) Verduidelik waarom daar 'n kort tydsverloop en 'n hoë aflooppiek is wanneer die Jukskeirivier deur Alexandra vloei. (3 x 2) (6)
- (d) Noem enige TWEE gevolge van oorstromings vir die inwoners van Alexandra. (2 x 2) (4)
- 2.4.3 (a) Beskryf die liggings van die rioolplase in verhouding tot die riviere soos dit in FIGUUR 2.4 getoon word. (1 x 2) (2)
- (b) Wat is die gevolge van die bostaande vir mense wat op die oewers van die Hartbeespoortdam woon? (2 x 2) (4)
- (c) Noem TWEE maatreëls wat deur die provinsiale regering ingestel kan word om te verseker dat alle riviere wat in die Hartbeespoortdam invloei, vry van rioolafvalwater is. (2 x 2) (4)
- 2.5 Verwys na FIGUUR 2.5 wat die vier hangvorme wat met 'n helling geassosieer word, voorstel. Al vier hangvorme word nie noodwendig teen 'n berg of rug aangetref nie.
- 2.5.1 Gee EEN kenmerk van elk van die hangvorme wat in FIGUUR 2.5 getoon word. (4 x 2) (8)
- 2.5.2 Verduidelik waarom al vier hangvorme NIE altyd teen 'n berg of rug aangetref word NIE. (2 x 2) (4)
- [100]**

AFDELING B: MENSLIKE GEOGRAFIE

Beantwoord ten minste EEN vraag uit hierdie afdeling.

VRAAG 3

- 3.1 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B om by 'n item in KOLOM A te pas. Skryf slegs die letter (A – L) langs die vraagnommer (3.1.1 – 3.1.10) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 3.1.11 M.

KOLOM A		KOLOM B	
3.1.1	Bruto binnelandse produk (BBP)	A	betalingsverpligtinge wat voorkom wanneer 'n land goedere invoer of uitvoer
3.1.2	Grondgebruiksones	B	klassifikasie van nedersettings volgens die orde van funksies gelewer
3.1.3	Bruto nasionale produk (BNP)	C	die BBP gedeel deur die land se bevolking
3.1.4	Sentrale plek	D	gemiddelde inkomste van 'n individu in 'n land in 'n gegewe jaar
3.1.5	Handelsbalans	E	gebiede in 'n stedelike gebied wat een hoof funksie het
3.1.6	Reikwydte	F	bepaal die waarde van alle verwerkte goedere en dienste wat deur 'n land se permanente inwoners in een jaar gelewer is
3.1.7	BBP per capita	G	'n nedersetting wat goedere en dienste aan die omliggende omgewing verskaf
3.1.8	Stedelike profiel	H	bepaal die waarde van goedere en dienste wat in een jaar in die land vervaardig is
3.1.9	Betalingsbalans	I	die sy-aansig van 'n stad
3.1.10	Stedelike hiërargie	J	'n opsomming van 'n land se transaksies met die res van die wêreld
		K	die kommersiële en ekonomiese kern van 'n stedelike gebied
		L	die maksimum afstand wat mense bereid is om te reis om van 'n diens gebruik te maak

(10 x 2) (20)

- 3.2 Verwys na FIGUUR 3.2 wat 'n nedersetting tipies aan die Suid-Afrikaanse stedelike landskap toon. Stedelike funksies/dienste van 'n hoë en lae orde word getoon.
- 3.2.1 (a) Wat is 'n *nedersetting*? (1 x 2) (2)
- (b) Is die nedersetting wat hier getoon word 'n landelike of 'n stedelike nedersetting? (1 x 2) (2)
- (c) Gee EEN rede vir jou antwoord op VRAAG 3.2.1(b). (1 x 2) (2)
- 3.2.2 (a) Onderskei tussen 'n *laeordefunksie* en 'n *hoëordefunksie*. (2 x 2) (4)
- (b) Vanuit FIGUUR 3.2, identifiseer EEN laeordefunksie en EEN hoëordefunksie. (2 x 2) (4)
- (c) Verduidelik die betekenis van die begrip *invloedsfeer* van 'n funksie/diens. (1 x 2) (2)
- (d) Watter een, die bakkery of die hospitaal, sal 'n groter invloedsfeer hê? (1 x 2) (2)
- (e) Verduidelik jou antwoord op VRAAG 3.2.2(d). (2 x 2) (4)
- 3.2.3 (a) Die Star Bakkery is 'n voorbeeld van 'n ligte nywerheid. Wat is 'n *ligte nywerheid*? (1 x 2) (2)
- (b) Anders as 'n swaar nywerheid kan die Star Bakkery naby aan die hospitaal geleë wees. Verduidelik waarom hierdie bakkery nie buite die stad geleë hoef te wees nie. (2 x 2) (4)
- (c) Waarom is dit belangrik vir die Star Bakkery om 'n sentrale ligging te hê? (2 x 2) (4)
- 3.2.4 (a) Met verwysing na FIGUUR 3.2, verduidelik waarom baie mense van die omliggende landelike gebiede na hierdie nedersetting aangetrek word. (2 x 2) (4)
- (b) Verduidelik waarom dit vir die geïllustreerde nedersetting belangrik is om die beweging van mense vanaf die landelike gebiede na hierdie nedersetting te vertraag. (2 x 2) (4)